

Vergaderjaar 2020–2021

34 952

Investeren in Perspectief – Goed voor de Wereld, Goed voor Nederland

Nr. 138

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 juni 2021

Vorig jaar is de wereld in de greep van de COVID-19 pandemie gekomen. Hierdoor zijn nieuwe uitdagingen ontstaan en onzekerheden op vele vlakken, waaronder het terrein van internationaal ondernemen. Anderzijds heeft deze moeilijke tijd ook de flexibiliteit van onze economie aangetoond om op andere, innovatieve manieren internationaal te blijven ondernemen.

Het op gang houden van het internationale zakelijke verkeer en het terugbrengen van de dynamiek in export en investeringen is belangrijk voor een duurzaam herstel van de Nederlandse economie uit de crisis. Zoals genoemd in de aan uw Kamer gestuurde voortgangsrapportage Handelsagenda oktober 2020 (Kamerstuk 34 952, nr. 86) is als reactie op de crisis het handelsbevorderende instrumentarium versterkt en aangepast. Het afgelopen jaar is met kickstart vouchers en digitale dienstverlening van het ambassadenetwerk extra geïnvesteerd om het MKB en startups te helpen internationaliseren. De dienstverlening voor de ondernemer is zo toegankelijker geworden en daarnaast zijn financieringsmogelijkheden verruimd dankzij ruimere voorwaarden voor de exportkredietverzekering en de financieringsregelingen DTIF en DGGF. Verder vonden handelsbevorderende activiteiten zoals missies, beurzen en evenementen in digitale vorm plaats waarbij nauw is samengewerkt met publieke en private partners. Tot slot is samen met het bedrijfsleven extra geïnvesteerd in meerjarige marktwerking in prioriteitsmarkten.

Handelsmissies, beurzen en bezoeken in digitale vorm

In mijn Kamerbrief rapportage handelsmissies van 16 juli 2020 (Kamerstuk 34 952, nr. 114) heb ik de eerste ervaringen gedeeld met pilots voor virtuele handelsmissies. Hierbij hebben bedrijfsleven en overheid de handen ineen geslagen.

Toen overheerste nog de gedachte dat dit een tijdelijke situatie zou kunnen zijn.

In de tweede helft van 2020 werd duidelijk dat de mogelijkheden van fysieke of hybride missies vrijwel onmogelijk werden door de wereldwijde reisbeperkingen en lockdowns. De geplande missies zijn daarom omgevormd naar virtuele missies waarin het Nederlandse en internationale bedrijfsleven elkaar ontmoeten tijdens interactieve Webinars en de mogelijkheid hebben om zakelijke contacten te ontwikkelen op een digitaal platform. Zoals bij fysieke missies worden ook digitale missies ondersteund op politiek of hoog-ambtelijk niveau, met missieleiders uit het bedrijfsleven en vinden ondersteunende politieke en/of hoogambtelijke bilaterale gesprekken plaats.

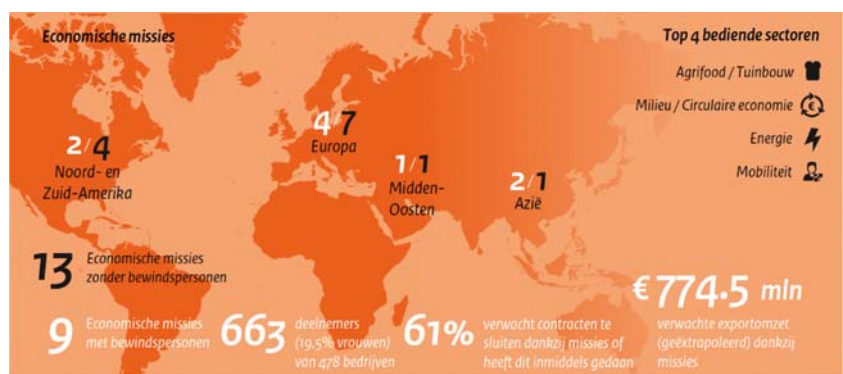
Een rapportage van deze virtuele economische missies en bezoeken onder leiding van een bewindspersoon of hoge ambtenaar die in deze tweede helft hebben plaatsgehad, treft u hierbij aan¹. Ook de bevindingen van het virtuele inkomende bezoek in oktober 2020 aan de Consumer Electric Show, georganiseerd door Nederland, zijn meegenomen.

Afgelopen periode hebben meerdere activiteiten gezorgd voor een extra impuls aan internationaal zakendoen. Naast marktstudies, business weeks en kansentrajecten, zijn ook kleinere sectorale virtuele business development missies georganiseerd op bijvoorbeeld het gebied van duurzaam transport & mobiliteit of het gebruik van waterstof naar respectievelijk België en de VS. Dergelijke kleinere missies worden in de regel (hoog)ambtelijk ondersteund en bieden samen met innovatie missies en smart cities missies doelgerichte mogelijkheden voor het Nederlandse MKB om internationale handelskansen te verkennen en om gericht nieuwe (zakelijke) contacten op te doen.

In alle handelsmissies is de *NL-branding* volledig geïntegreerd. Het gebruik van de *branding*, met haar visuele identiteit en positionering op «solving global challenges together», versterkt en draagt bij aan een consistent beeld over Nederland dat naar buitenlandse doelgroepen wordt uitgedragen.

Inzichten in de effecten van de virtuele handelsmissies in relatie tot de fysieke missies en de ervaringen van de ondernemers komen hieronder aan bod.

Effectmonitoring internationale handelsmissies 2020

Handelsmissies, ook in digitale vorm, ondersteunen het bedrijfsleven om hun kennis en kansen op nieuwe markten te vergroten, in contact te

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

komen met potentiële (handels)partners en/of bestaande zakenrelaties te bestendigen om uiteindelijk te komen tot contracten en samenwerkingsverbanden.

De resultaten van de effectiviteitsmeting van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) over de missies met bewindspersonen in de tweede helft van het afgelopen jaar verschaffen inzicht in de effecten van deze missies en hoe zij door de deelnemers zijn ervaren. De belangrijkste bevinding van de evaluatie is dat virtuele missies in de afgelopen maanden zijn uitgegroeid tot een waardevol alternatief van fysieke missies, maar uiteindelijk niet tot een vervanging ervan. Daarbij wordt aangetekend dat een vergelijking van cijfers tussen fysieke (pre-Corona) en virtuele missies (tijdens Corona) lastig is, vanwege de sterk veranderde marktomstandigheden en financiële onzekerheden voor ondernemers.

Op een aantal onderdelen leveren digitale missies vergelijkbare en soms ook nieuwe resultaten op. Zo is het aandeel MKB (rond de 70%) en het aandeel vrouwelijke ondernemers (rond de 19%) dat meegaat bij virtuele missies vergelijkbaar met de scores op fysieke missies. Het verhogen van het aandeel vrouwelijke ondernemers blijft daarmee aandacht vragen.

Aan de positieve kant valt op dat bij virtuele missies een groter aandeel van de deelnemers gebruik maakt van de mogelijkheid om een nieuwe markt te verkennen. Ook het laagdrempelig kunnen leggen van virtueel contact met marktpartijen in het buitenland werd goed gewaardeerd. Virtuele handelsmissies dragen kortgezegd bij aan een beter marktinzicht en het leggen van contacten (op basis van de uitvraag onder deelnemers).

Bij de meeste virtuele missies is bovendien sprake van een relatief hoog aantal buitenlandse deelnemers (2 tot 3 keer zoveel als het aantal Nederlandse deelnemers) op het digitale matchmaking platform en tijdens Webinars. Digitale instrumenten en platforms maken afstanden overbrugbaar en geven meer mogelijkheden voor een groter bereik van deelnemers, delen van informatie, en follow up van de missie.

Tegelijkertijd blijken virtuele missies minder dan fysieke missies tot contracten te leiden. Ook wordt het als een gemis ervaren dat er geen mogelijkheden zijn van fysieke ontmoetingen en overleg met bewindspersonen tijdens de missie.

Vooruitblik

Ondernemers laten in grote meerderheid weten weer fysiek op handelsreis te willen gaan als de omstandigheden dit toelaten. Het is daarbij van belang om in de toekomst de positieve elementen van digitale missies te behouden ook voor de periode wanneer weer gereisd kan worden. Gedacht kan worden aan hybride vormen van missies, met een digitaal voor- of natraject waarbij deelnemers via een platform nog efficiënter kennis kunnen delen en contact kunnen maken. Zo voert de RVO momenteel een pilot uit om het platform van de virtuele missie naar de ASEAN-landen actief te houden en te blijven gebruiken om ondernemers ook bij toekomstige events aan kansen in die regio te verbinden.

Om de deelname van vrouwelijke ondernemers aan (virtuele) missies te verhogen wordt samengewerkt met de online campagne Groei over Grenzen. Handelsmissies krijgen binnen de campagne speciale aandacht, o.a. in de vlogs, online evenementen en op de campagne website. Zo werd er tijdens de Groei over Grenzen Talkshow i.s.m. Female Tech Heroes (april 2021) aandacht besteed aan de voordelen van deelname aan handelsmissies en werd er specifiek gerefereerd aan tech missies die op de planning staan (zoals InnoVEX 2021). Ander voorbeeld is de inzet van

vrouwelijke rolmodellen (bijv. voormalige deelnemers van missies) in deze campagne om ervaringen met handelsmissies te delen en vrouwelijke deelnemers te inspireren.

De bevindingen uit de virtuele missies worden ook gebruikt om innovatie toepassingen voor de handelsbevordering te onderzoeken. Gedacht kan worden aan de inzet van Virtual Reality (VR) bij digitale missies. NLinBusiness is gestart met de opzet van een VR-etalage, «a virtual gateway to NL», waarmee buitenlandse partijen op afstand in aanraking kunnen komen met Nederlandse innovaties en oplossingen. Dit soort toepassingen zijn in dit Coronajaar versneld tot ontwikkeling gekomen.

De verruimde voorwaarden voor de financieringsregelingen DTIF en DGGF worden verlengd tot 2022. De mogelijkheid tot het verkrijgen van werkkapitaal onder het Dutch Trade & Investment Fund (DTIF) blijft ook daarna van kracht. Hiermee ondersteunt het Kabinet het internationaal actieve Nederlandse mkb bij het herstellen van de export en buitenlandse investeringen. Het Kabinet informeerde uw Kamer op 27 mei jl. (Kamerstuk 35 420, nr. 314) over de verlenging van de crisismatregelen voor de exportkredietverzekering om handelsstromen op gang te houden tot 31 december 2021.

Handelsmissies 2de helft 2020:

Hieronder vindt u een korte omschrijving van de georganiseerde missies met bewindspersonen. Het gaat om virtuele missies naar de VS, Asean-5, Italië, Mexico, Frankrijk, Polen, en het virtuele inkomende beursbezoek van de Consumer Electronics Show (VS). De RVO evalueert alle handelsmissies die in opdracht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken zijn uitgevoerd. De resultaten voor deze geëvalueerde missies vindt u in de bijgevoegde afzonderlijke *factsheets*². De evaluatie van de laatste fysieke missie naar Indonesië (maart 2020) die nog niet gereed was bij de vorige Kamerbrief, is ook meegenomen.

Ook bij virtuele handelsmissies is sprake geweest van verbinding met een aantal Sustainable Development Goals (SDG)-thema's. In de afzonderlijke verslagen van de missies (bijlagen) zijn deze benoemd, zoals duurzame energie en circulaire economie. Daarnaast is IMVO een vast onderdeel van elke missie. Dit komt terug bij de werving van deelnemers via een IMVO-toetsing, in de uitvoering door IMVO in het programma terug te laten komen, en in de evaluatie van missies.

Verenigde Staten – economische missie 15-19 juni

Missie o.l.v. Minister Kaag, 65 Nederlandse bedrijven & kennisinstellingen (84 deelnemers) uit sectoren smart- en e-Mobility

Deze eerste Nederlandse virtuele missie wist met succes de Nederlands-Californische samenwerking op het vlak van smart en e-Mobility te versterken en de belangrijkste ervaringen van een traditionele economische missie op digitale wijze na te bootsen. De innovatieve mindset van Nederland en slimme oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen zoals mobiliteit sluiten goed aan bij de vraag in Californië, waar innovatie en ondernemerschap hand in hand gaan. Er werd gebruik gemaakt van een digitaal platform waar deelnemers elkaar konden ontmoeten en van verschillende vormen van videoconferenties. In deze missie lag focus op duurzame mobiliteit: vermindering CO₂-uitstoot, kansen wat betreft elektrische & groene mobiliteit (ook op vlak van zware vracht en laadinfra-

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

structuur). Naast versterking en samenwerking op duurzame mobiliteit heeft de handelsmissie ook impulsen gegeven aan de meerjarige samenwerking rond de *Automotive Industry*.

ASEAN 5 (Indonesië, Maleisië, Singapore, Thailand en Vietnam) – economische missie 12 oktober-11 december

Missie o.l.v. Minister Kaag en voorzitter VNO-NCW Thijssen, 95 Nederlandse bedrijven (118 deelnemers) uit de sectoren agrifood, waterbeheer, afvalbeheer en circulair ontwerp.

Deze digitale missie bouwde voort op voorgaande economische missies naar Vietnam & Maleisië (in 2018, Vietnam ook in 2019) en Indonesië (2020), en is onderdeel van een keten van activiteiten gefocust op de ASEAN-5 regio. In deze virtuele economische missie is gewerkt met een vernieuwende aanpak: een *regionale* missie, naar 5 landen en met 3 sectoren Agrofood, water en circulaire economie, via een virtueel platform en een tijdsduur van 2 maanden. De missie bestond uit o.a. bilaterale overleggen met politieke counterparts, digitale sessies en beursbezoeken in de regio, digitale netwerkevenementen en matchmaking. Met name het regionale karakter van de missie en het virtuele platform werden hooggewaardeerd door de deelnemers. De missie heeft geleid tot het verdiepen en verstevigen van de economische relaties. Succesfactor in deze pandemie-tijd was de inzet van het virtuele platform, dat heeft geresulteerd in een netwerk van ca. 700 deelnemers (NL en ASEAN-5). Daarnaast is veel bereikt op het gebied van Nederland promotie, door strategische inzet van sociale media in de ASEAN-5 landen.

Italië – economische missie 3-4 november

Missie o.l.v. Minister Kaag van 35 Nederlandse bedrijven (45 deelnemers) uit de sectoren watertechnologie en duurzame mode en textiel.

Italië vormt de 6e afzetmarkt voor de Nederlandse export (jaarlijks ruim 20 miljard euro). Vice versa is Nederland de 10e exportmarkt voor Italië, met een waarde van 10,8 miljard euro. Nederland telt 17.000 bedrijven met een handelsrelatie met Italië.

De virtuele handelsmissie met focus op «circulaire economie» bouwt voort op het Staatsbezoek aan Italië in 2017 met focus op hetzelfde thema. Italië is als koploper op klimaat, inkomend G20 voorzitter en co-organisator COP26 een belangrijke samenwerkingspartner voor Nederland op dit gebied.

De missie sloot aan bij een van de grootste Green Tech beurzen van Europa, Ecomondo, en de daarbij behorende 2-daagse nationale conferentie *States General of the Green Economy*, in Rimini, Italië. Dé place-to-be voor de Italiaanse en Europese circulaire economie sector. Ter ondersteuning van het bedrijfsleven kwam deze virtuele missie op een belangrijk moment. De Italiaanse regering werkt nu aan economisch herstel en is hierbij de grootste ontvanger van gelden uit het Europese herstellfonds, ca. 209 miljard euro in de komende 6 jaar. Hiertoe worden nu plannen voor investeringen en hervormingen opgesteld, met een centrale rol voor een groene transitie en digitalisering. Italië blijft dus economische kansen bieden, ondanks de crisis.

Mexico – economische missie 3-5 november

Missie o.l.v. Minister Schouten, 42 Nederlandse deelnemers uit de tuinbouwsector

Mexico is een belangrijk handelsland voor Nederland en behoort tot de 25 belangrijkste exportmarkten van NL. Het is onze op drie-na-grootste handelspartner in het Westelijk Halfrond (EUR 4,4 mld. wederzijdse handel in goederen in 2019). De verwachting is dat Mexico deze positie zal behouden na de COVID crisis.

Thematisch richtte de missie zich op verduurzaming en circulariteit in de glastuinbouw (bedekte tuinbouw) en de handel in tropisch fruit en agro-logistiek.

De missie is goed bezocht; er kwamen 234 individuele matches tussen de bedrijven tot stand. Van de deelnemers was 75% afkomstig uit Mexico, 22% uit Nederland, 3% uit overige landen in de regio. De meeste deelnemers (68%) kwamen uit het bedrijfsleven, verder waren overheden en kennisinstellingen vertegenwoordigd.

De verwachting is dat de missie niet alleen zal leiden tot meer handel, investering en gezamenlijk onderzoek, maar ook nieuwe deuren voor samenwerking opent met de Mexicaanse autoriteiten, zowel op federaal als op deelstaatniveau (met name Jalisco en Querétaro).

Frankrijk – economische missie 9-10 december

Missie o.l.v. Minister Kaag van 45 Nederlandse bedrijven (55 deelnemers) uit de sectoren duurzame bouw, mobiliteit, water, luchtkwaliteit, sportinfrastructuur.

De missie is georganiseerd als onderdeel van een meerjarig strategisch plan om in Frankrijk – als nabije markt – het Nederlandse MKB en de kennisinstellingen te presenteren als koploper in de ontwikkeling van een duurzame leefomgeving via duurzame bouw, mobiliteit, energie, water- en luchtkwaliteit. Met de Olympische Spelen (OS) als centraal thema is daarbij ook aandacht voor de Nederlandse kennis op het gebied van sportinfrastructuur, de organisatie van duurzame evenementen en de maatschappelijke functie van sport. Daarbij wordt gezamenlijk opgetrokken met platform SportNL en het NOC-NSF.

Deze virtuele missie was een vervolg op een eerder inkomende Franse missie naar Nederland begin 2020 op het thema Duurzame Olympische Spelen 2024 en Grand Paris. De missie had tot doel het Nederlandse bedrijfsleven te presenteren als partner bij de ontwikkeling van de OS en de daaraan gerelateerde ambitie Parijs te ontwikkelen als één van de meest duurzame steden ter wereld.

Frankrijk is een strategische en prioritaire markt en is gezien de huidige ontwikkelingen t.a.v. Covid-19, maar ook door de Brexit, als nabije markt en 3de afzetmarkt van Nederland des te relevanter en actueler.

Polen – economische missie 10-11 december

Missie o.l.v. Plv DGBEB van 45 Nederlandse bedrijven (64 deelnemers) uit de offshore windenergie sector.

Polen heeft grote ambities op het gebied van windenergie en heeft hiertoe meer dan 10 windparkprojecten in de Baltische Zee aangewezen. Om Nederlandse bedrijven te helpen deze kansen te verzilveren, hebben publieke en private partijen gezamenlijk een meerjarige marktbeveiligingsstrategie opgesteld, waarvan deze missie een onderdeel vormt.

Aan deze virtuele missie Offshore Windenergie namen 45 Nederlandse bedrijven en 82 Poolse bedrijven deel. De missie werd voorafgegaan door een bilateraal gesprek tussen Minister Kaag en de Poolse Minister van klimaat met als resultaat een afspraak voor samenwerking op offshore windenergie.

Deze missie past ook in het streven van de Handelsagenda van de Minister om ten minste eens in de drie jaar naar ieder van de 25 prioriteitsmarkten te gaan.

Inkomend

Verenigde Staten-Beurs Consumer Electronics Show (CES)/ European Entrepreneurship Summit (EES) 2020 15-16 oktober

Missie o.l.v. Staatssecretaris Keijzer, 750 deelnemers CES/300 EES

In de huidige crisissituatie is het belangrijker dan ooit dat internationale overheden en Tech leiders hun krachten bundelen om onze grootste wereldwijde uitdagingen op te lossen. Ook is het juist van groot belang dat ondernemers nieuwe markten blijven verkennen. Daarom werd afgelopen jaar aan de jaarlijkse CES Unveiled Amsterdam, ook een apart policy forum, de zogenaamde European Entrepreneurship Summit (EES) toegevoegd. Hiermee wordt voortgeborduurd op de GES (Global Entrepreneurship Summit) die in 2019 door Nederland samen met de VS werd georganiseerd. Door de Corona pandemie waren beide evenementen volledig virtueel.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
S.A.M. Kaag